

instytut kultury polskiej

Warszawa, 18 czerwca 2024

Dr hab. Iwona Kurz, prof. ucz.
Instytut Kultury Polskiej
Wydział Polonistyki
Uniwersytet Warszawski

O P I N I A

dotyczy: rozprawy doktorskiej mgr Alicji Kusterskiej
„Krajobraz postindustrialny”. Przemiany wizerunku Katowic po 2004 roku a tożsamość górnośląska

Rozprawa doktorska mgr Alicji KOSTERSKIEJ poddaje krytycznej analizie dyskurs wytwarzany przez instytucje państwowe i samorządowe oraz media głównego nurtu na temat tożsamości górnośląskiej po 1989 roku. Data tzw. transformacji jest tutaj domyślną cezurą ustanawiającą „normalizację” Górnego Śląska jako regionu, który już nie przynosi kłopotów – ekonomicznych, ekologicznych czy klasowych. Autorka dekonstruuje jedynie hegemoniczny wymiar projektów wytwarzania „śląskości”, ale z jednej strony robi to niezwykle wnikliwie, szczegółowo dowodząc ich ideologicznych uwikłań i instrumentalnego użycia, z drugiej – sytuuje to na tle szerszych dyskusji o tożsamości górnośląskiej. W efekcie, w tej regionalnej perspektywie wiele też mówi o ograniczeniach i splątaniach ogólnopolskiego dyskursu transformacyjnego po 1989 roku. W rozumieniu pojęcia dyskursu funkcjonalnie wykorzystuje koncepcję Ernesto Laclaua i Chantal Mouffe.

Główną rolę w tym projekcie grają Katowice, które „pracują” na przekształcenie swojego wizerunku ze stolicy polskiego przemysłu ciężkiego na kreatywne „miasto ogrodów”. Po ogólnym wprowadzeniu w pracę, w kolejnych rozdziałach autorka rozprawy analizuje wybrane punkty zwrotne dyskusji o śląskości. Są to: (1) okres przemian przełomu lat 80. i 90. i debata wokół wystawy *Światło historii. Górny Śląsk na przestrzeni dziejów* prezentowanej w Muzeum Śląskim; (2) pojęcie krajobrazu; (3) projekty przebudowy centrum Katowic i estetyczna propozycja „Nowych Ślązaków”; (4) udział miasta w konkursie o tytuł Europejskiej Stolicy Kultury 2016.

instytut kultury polskiej

Autorka przekonująco pokazuje, jak dyskursywne władze Śląska (samorząd, lokalne media), próbując uciec przed ciężarem „industrialności” – definiującej region w okresie PRL – w istocie bezustannie wokół niej organizują wyobrażenia o „nowym mieście” i tożsamości górnośląskiej, a zarazem unikają podjęcia zagadnień ważnych w kontekście wyzwań współczesności.

Pani Alicja Koterska wnikliwie analizuje wybrane teksty i praktyki estetyczne lokalne, odnosząc je kontekstowo do trendów globalnych (jak pojęcie przemysłów kreatywnych), a jednocześnie precyzyjnie stosując krytyczne narzędzia teoretyczne. Wykazuje się zarówno znakomitą wiedzą o regionie, w tym także dotyczących go tekstach literackich czy filmach, jak i znajomością współczesnych teorii humanistycznych. Praca zawiera także bogatą bibliografię. Napisana jest dobrą, staranną polszczyzną; równie staranny jest aparat naukowy. W całości rozprawa dowodzi umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej i konstruowania przekonującego wywodu.